

## Jordbruksverkets kommentarer till Naturvårdsverkets förslag

### **Bakgrund och sammanfattning**

Jordbruksverket gör delvis en annan problemanalys än Naturvårdsverket och drar därmed andra slutsatser vad gäller vissa förslag. Mot bakgrund av detta lämnar Jordbruksverket kommentarer i denna bilaga.

- Jordbruksverket anser att problemanalysen i kapitel 3 behöver vara bredare och att det påverkar vilka slutsatser och förslag uppdraget landar i.
- Jordbruksverket avstyrker förslaget (4.2.2) om att länsstyrelsen ska föra register över syssloman/styrelse i äldre markavvattningsamfälligheter.
- Jordbruksverket anser att förslaget (4.1.1) om att göra det möjligt att anmäla fler återvättningsåtgärder måste kompletteras med ett förtydligande av hur tillsynsmyndigheten ska hantera anmälan.
- Jordbruksverket gör inte samma bedömning som Naturvårdsverket om vad som behöver fortsätta utredas.

### **Problemanalys (kap 3)**

Vi uppfattar det problem som Naturvårdsverket fått i uppdrag att lämna förslag på kan sammanfattas så här:

- det finns behov av att återvåta mark för att gynna biologisk mångfald och minska utsläpp av växthusgaser,
- det finns behov av dränerad mark för jordbruk, bebyggelse och andra verksamheter, samt
- att det vid återvätning av mark är svårt att undvika påverkan på omgivande mark.

Jordbruksverket uppfattar att Naturvårdsverkets problemanalys i huvudsak är begränsad till den första punkten ovan. Det märks bland annat i avsnitt 3.2 i rapporten genom att beskrivningen av aktörer begränsats till de som vill återvåta mark.

Enligt vår mening går det inte att dela upp aktörerna i de som antingen är för eller emot återvätning. Även den markägare som vill återvåta en del av sin mark vill undvika att återvätningen påverkar den mark hen ska fortsätta att odla. Hen vill inte heller att odlingsmarken påverkas av att grannen genomför en återvätning.

# Bilaga 1

Analysen kan inte heller begränsas till drivkrafter. Att förstå markägarnas motiv för att motsätta sig återvätning är en viktig del av problemanalysen, och den saknas i Naturvårdsverkets skrivelse.

Vid beskrivningen av hinder för återvätning saknar vi ett resonemang om vilka hinder som kan åtgärdas genom förändringar i lagstiftningen och vilka som är en följd av yttre faktorer, alltså att återvätning av dikad mark i sig är komplext.

Problem som beror på brister och otydlighet i lagstiftningen

- Det är svårt att få en överblick över lagstiftningen eftersom reglerna är utspridda i flera olika lagar och förordningar.
- Lagstiftningen är delvis föråldrad och innehåller ord och begrepp som är svårtillgängliga.
- Till skillnad från många andra samfälligheter är inte vattensamfälligheterna registrerade i fastighetsregistret.

Problem som beror på yttre förutsättningar

- Återvätning riskerar att drabba andra intressen, både allmänna och enskilda.
- Det är svårt att avgränsa återvätning till det område där den gör nytta.
- Markavvattningsanläggningar sträcker sig ofta över flera fastigheter och behöver förvaltas gemensamt.

Regelverket kan göras tydligare och enklare men vi kan inte lagstifta bort de yttre faktorerna. Utmaningen är att utforma regler som kan hantera den ibland komplexa verkligheten, men som är tydliga och lätta att hitta för den som ska tillämpa lagstiftningen.

## **Förslag (4.2.2) om register över äldre markavvattningssamfälligheter**

I avsnitt 4.2.2 föreslår Naturvårdsverket att länsstyrelserna ska föra register över sysslomän och styrelser i äldre markavvattningssamfälligheter. Vi delar analysen om behovet av register men har en delvis annan syn på syftet med ett sådant register och på hur uppgifter om äldre samfälligheter bör hanteras.

Registret har störst värde för de samfälligheter som ska finnas kvar för att förvalta anläggningar på mark som fortsatt ska brukas, inte för de samfälligheter som ska tas bort. Samtidigt som det finns ett stort behov av återvätta mark så finns det ett stort behov av att underhålla, miljöanpassa och klimatanpassa diken och andra vattenanläggningar på mark som fortsatt ska brukas. Det senare berör större arealer och fler samfälligheter som dessutom behöver finnas kvar under överskådlig tid. Vid en översyn av hur register för samfälligheter ska hanteras bör därför behovet

# Bilaga 1

för de areella näringarna väga lika tungt som behovet för den som vill återväta och för länsstyrelsens behov av uppgifter i sin tillsynsutövning.

Så som förslaget är utformat omfattar det bara samfälligheter som fortfarande förvaltas enligt äldre bestämmelser, inte samfälligheter som förvaltas enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, SFL. Samfällighetsföreningar som bildats med stöd av SFL ska registreras hos den statliga lantmäterimyndigheten. Alla vattensamfälligheter som bildats med stöd av 1983 års vattenlag eller nyare lagstiftning förvaltas enligt SFL. Dessutom har samfälligheter som förvaltas enligt äldre bestämmelser möjlighet att bilda en samfällighetsförening enligt SFL för att förvalta samfälligheten.

För äldre samfälligheter bygger kravet på register för styrelser på föråldrade regler i den äldre vattenlagen från 1918. Motsvarande bestämmelser för samfälligheter som förvaltas av en samfällighetsförening finns i 25–27 §§, 31 § och 39 § SFL. Enligt 27 § SFL kan en samfällighetsförening inte ikläda sig rättigheter och skyldigheter förrän samfälligheten blivit registrerad. I registret ska det fortlöpande finnas aktuella uppgifter om styrelseledamöter och firmatecknare. Vi uppfattar att registret fyller motsvarande funktion som bolagsregistret, som bland annat är till för att underlätta affärsförbindelser mellan bolaget och dess leverantörer. Det här är viktigt för de samfälligheter som fortsatt ska förvalta sina anläggningar. Vi får återkommande frågor från samfälligheter som har bekymmer i kontakt med banker och svårigheter att få ett organisationsnummer ifrån Skattemyndigheten.

Mot bakgrund av detta och att lantmäterimyndigheten redan har ett fungerande register så finns det skäl att överväga möjligheten att samla alla vattensamfälligheter i lantmäterimyndighetens register istället för att lägga resurser på att utveckla parallella register på länsstyrelserna. Det borde kunna genomföras genom att ta bort hänvisningen till äldre vattenlagen i lagen (1998:813) om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och ersätta den med en hänvisning till SFL. På det sättet får man ett enhetligt, tidsenligt och sammanhållet register som är tillgängligt både för samfälligheter, de som behöver ha kontakt med samfälligheterna och för länsstyrelsens tillsyn, utan investeringar i nya digitala register och ökad arbetsbörda för länsstyrelserna. Det innebär även ett första steg på vägen mot en koppling mellan samfälligheterna och fastighetsregistret.

Utöver att Naturvårdsverkets förslag inte kommer att omfatta alla samfälligheter så begränsas även nyttan av svårigheten att motivera samfälligheterna att anmäla sig till registret. För de samfälligheter som redan har en styrelse som är aktiv så bör det inte vara en stor sak, men det är knappast dessa som utgör det största hindret för återvätning. I samfälligheter där det inte finns någon styrelse måste en sådan först väljas. Dessförinnan behöver i många fall någon ta initiativ till att uppdatera deltagarförteckningen eftersom den ofta blivit inaktuell på grund av ändrad

# Bilaga 1

fastighetsindelning eller andra förändringar. Vi bedömer att det kommer vara svårt för länsstyrelsen att utforma informationskampanjer enligt Naturvårdsverkets förslag för att motivera registrering, om det inte finns något tydligt incitament för samfälligheterna. Med tanke på att många markägare som kan tänka sig att återvätta samtidigt är beroende av fortsatt avvattning av andra delar av sin mark ser vi också en risk att registreringen uppfattas som ett försök att komma åt mark för återvätning mot markägarnas vilja. Det kan skapa misstro mot registreringen och skapa ytterligare hinder för återvätning.

## **Förslag (4.1.1) om att utöka anmälningslistan**

Jordbruksverket tillstyrker förslaget i avsnitt 4.1.1. om att utrivning av diken i vissa fall ska kunna hanteras som en anmälan under förutsättning att det tydligare framgår av författningstexten i vilka fall utrivningen ska hanteras i domstol, genom att nuvarande bestämmelser i 23 § kompletteras med en skärpning motsvarande den formulering som föreslås i första stycket i förslaget till en ny paragraf 19 a i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet<sup>1</sup>.

Vi ser annars en risk att utrivningar med stor påverkan på andra intressen kommer att hanteras som anmälningsärenden om det inte blir tillräckligt tydligt att länsstyrelsen då ska förelägga om att söka tillstånd.

## **Bedömningar om fortsatt arbete (kap 5)**

Jordbruksverket håller med om att det finns behov av fortsatt utredning som tas upp i kapitel 5, men gör inte samma bedömning om vad som behöver utredas.

Den fortsatta utredningen bör inte avgränsas till behovet att underlätta för återvätning utan ta ett helhetsgrepp över reglerna för avvattning av mark. Det finns både behov av att återvätta mark för att minska klimatpåverkan, och behov av fortsatt avvattning av mark för odling, bebyggelse och infrastruktur. Eftersom åtgärder för att återvätta mark och åtgärder för att avvattna mark regleras av samma regelverk så är det inte ändamålsenligt att utreda de olika behoven var för sig.

Översynen bör omfatta reglerna för samfälliga anläggningar och se över möjligheterna till att samordna regelverket för vattensamfälligheter med samfälligheter som tillkommit med stöd av anläggningslagen (1973:1149).

Översynen behöver även tydliggöra ansvaret för avledning av vatten och skydd mot översvämning. Det handlar främst om kommunens ansvar för avledning av dagvatten vid skyfall och ansvaret för utsläpp av dagvatten till nedströms

---

<sup>1</sup> Se avsnitt 1.2 Förslag till ändring av lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

## Bilaga 1

vattendrag och vattenanläggningar, som kan ha stor påverkan på nedströms liggande jordbruksmark.

Språk, begrepp och struktur i regelverket för vattenverksamhet behöver bli tydligare så att den som tillämpar regelverket i normalfallet inte är hänvisad till att söka information i förarbeten, vägledningar och hos juridisk expertis. Ett tydligt exempel är reglerna om utrivning, som Naturvårdsverket beskriver i avsnitt 3.5.2 och 4.2.